

NEBİ MİŞ

15 Temmuz sonrası devletin yeniden yapılandırılması ve başkanlık sistemi

1 5 Temmuz darbe girişimi sonrası devletin yeniden yapılandırılmasının bir zorunluluk olduğu açıkça bir kez daha ortaya çıktı. Bu açıdan son senelerde [Türkiye](#) gündeminde yoğun bir şekilde tartışılan siyasal sistem değişikliği meselesinin tekrar masaya gelmesi kaçınılmazdı. Ancak "Yenikapı ruhu" olarak adlandırılan siyasal mutabakata zarar verme endişesi bu meselenin tartışılmasını erteledi.

Aslında CHP'nin büyük bir kısmı ve HDP, AK Parti ya da Erdoğan'ın bu meseleyi gündeme getirmesini iştiyakla beklediler. Çünkü daha en başından rahatsız oldukları Yenikapı ruhunu bu tartışma üzerinden aşmayı umuyorlardı.

Olağanüstü hal uygulamaları üzerinden bu mutabakatı yok etmek için uğraşsalar da, kendi tabanları dahil, toplumun büyük bir kesiminin OHAL'e destek vermesinden dolayı istedikleri çatışmalı siyasal ortam oluşmadı.

Ancak AK Parti ve Erdoğan'dan önce, kritik dönemlerde devletin hayrına olabilecek konularda birçok kez öne çıkan MHP lideri Devlet Bahçeli, siyasal sistemin geleceği ile ilgili net bir çerçeve ortaya koyarak tartışmaları yeniden başlattı. Buna göre, AK Parti başkanlık sistemi önerisini daha da geciktirmeden Meclise getirmeliydi. Ve ardından referandum süreci de dahil olmak üzere bu meselenin çözüme kavuşturulması geciktirilmemeliydi. Bahçeli ayrıca, referandumda halkın bu sisteme "evet" demesi durumunda zaten söyleyecekleri bir hususun olmadığını da ayrıca vurguladı. Bu anlamda Bahçeli'nin bu açıklamalarından anlaşılan, AK Parti'nin başkanlık sistemi önerisini Mecliste tartışmaya hazır oldukları ve gerekirse referanduma gitmesi için destek verebilecekleridir.

Bahçeli'nin bu açıklamalarının ardından, Başbakan Binali Yıldırım da "[Türkiye](#)'de fiili durumu hukuki durum haline dönüştürmek mecburiyeti" olduğundan hareketle başkanlık sistemini içeren Anayasa önerisini gecikmeden Meclise sunacaklarını açıkladı. Bu açıdan önümüzdeki günlerde başkanlık sistemi meselesi tekrar çeşitli açılardan ve daha somut başlıklar üzerinden tartışılmaya devam edilecektir.

15 Temmuz'un söylediği

15 Temmuz öncesi bu sistemin gerekliliğine yönelik olarak dikkat çeken iki hususun önemi daha net ortaya çıktı. Bunlardan ilki, güçlü bir siyasi liderlikle desteklenen sistemin uzun dönemli istikrarlı bir yapıyı üretme zorunluluğudur.

Bu da iç ve dış politika bağlamında iki açıdan hayatidir. Ortadoğu coğrafyasında, büyük güçlerin "kontrol edilebilir istikrarsız devletler" oluşturma politikası aynı zamanda güçsüz bir siyasi liderlikle parçalı bir

siyasi alanın oluşturulmasına dayanmaktadır. Geline süreçte, 15 Temmuz'da daha net görüldüğü üzere, birçok dış destekli iç çatışma denemesine rağmen bölgenin tek istikrarlı ülkesi [Türkiye](#)'dir. Bunu sağlayan en önemli unsur da güçlü lider etkisinin sağladığı uzun dönemli siyasal istikrardır.

Ancak malum olduğu üzere, mevcut sistem kurumsal güçlü bir siyasal yapıdan ziyade lider merkezli bir yapıdır. **Bu istikrarlı siyasal yapıyı sürekli hale getirmenin yolu da sadece aktör merkezli değil, sistem merkezli kurumsal bir devlet yapısını inşa etmekten geçmektedir.** Değilse güçlü lider sonrası, bugünkü gibi sorunlu bir parlamenter yapı, içerde var olan dini ve etnik temelli kimlik grupları arasındaki çatışmaların yaşanmasını kolaylaştıracak ve devleti her anlamda müdahaleye açık hale getirecektir. İçerdeki bu kırılma ise, söz konusu ülkenin dış politikada da daha edilgen olmasını ortaya çıkaracak ve otonom siyaset geliştirebilme kabiliyetini tamamen engelleyecektir.

İkinci önemli husus, devletin yeniden yapılandırılması zorunluluğunun aciliyetidir. Buna yönelik olarak TSK, MİT, emniyet gibi güvenlik bürokrasisinde çalışmalar darbe sonrası hızlanmıştır.

Bunun devletin diğer kurumlarında da yapılması gerektiği aşikardır. Ancak siyasal sistemin parlamenter mi yoksa başkanlık mı olacağına yönelik belirsizlik mevcut bu yeniden yapılanmanın bazı unsurlarının muğlak kalması sonucunu doğurmaktadır. Bu muğlaklık, bürokrasinin iş görme yöntemlerini kendi sınıfsal çıkarlarına göre dizaynına imkan vermekte ve iktidar mücadelesinde kendine alan açma fırsatını sunmaktadır. Ayrıca geçmişte de net olarak görüldüğü üzere, devlet bürokrasisindeki FETÖ başta olmak üzere benzer otonom yapılanmalar örgütlü olmanın verdiği imkanla devlet kurumlarını kendi çıkarlarına göre şekillendirebilmektedirler.

Bu durumda bu yapılarla mücadele çok zor hale gelmekte ve siyasal karar alıcıların manipüle edilebilmesi kolaylaşmaktadır.

Diğer taraftan devletin yeniden yapılanmasının mevcut halde çoğu unsurunun da parlamenter sisteme göre dizaynı, başkanlık sistemine geçilmesi halinde bu düzenlemelerin birçoğunun yeniden ele alınmasını zorunlu kılacaktır. Bu geçiş süreçleri ve yeni sistemlerin öğrenilme zamanları devlette yavaşlığa, işlerin ertelenmesine, uygulayıcıların motivasyonsuzluğuna ve kurumsallaşmanın gecikmesine yol açma tehlikesi vardır. Bu açılardan da yönetim sisteminin bir an önce netleştirilmesi gerekmektedir.

82 Anayasası'nı değiştirme imkanı

Tüm bunların ötesinde 15 Temmuz darbe girişimi, bir darbe anayasası olan 1982 Anayasası'nın değiştirilmesinin gerekliliğini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

15 Temmuz sonrası siyasal ve toplumsal katmanlardaki uzlaşma imkanı bu anlamda bir fırsat doğurmuştur. Ayrıca siyasi partiler arasındaki diyalog kanallarının açılması siyasal sistemin çerçevesi ve başta anayasa değişikliği olmak üzere sorunların daha sahici olarak tartışılmasına imkan vermektedir.

Bugüne kadar başkanlık sistemine dair yeterince tartışma yapıldı. Bundan sonraki süreçte iki konuya odaklanmak gerekiyor. **Bunlardan ilki, sistem dizaynında tercih edilen başkanlık modelinin bizatihi içeriğinin her açıdan somut olarak tartışılması. İkincisi ise, bir siyasal sistemden başka bir siyasal sisteme geçişte yaşanabilecek riskler ve zorluklar.** Bu bakımdan, bürokrasinin yeni sisteme geçişte göstereceği direnç, adaptasyonunda karşılaşacağı öğrenme güçlükleri öncelikle tartışılmalıdır. Ancak bu tartışmalar zaman kaybına mahal vermeden sahici bir yöntemle ele alınmalıdır. **Siyasal sistem değişikliği her halükarda referandumla kabul edileceğine göre, tezlerini halka iyi anlatan taraf sürecin kazananı olacaktır.**

- > 15 Temmuz darbe girişimi: Toplumsal algı araştırması (30.7.2016)
- > HDP'de neler oluyor? (18.6.2016)
- > Paralel demokrasi anlayışı ve özgürlük illüzyonu (12.3.2016)

ŞABAH

ŞABAH